

SAMEN HET LEVEN LEREN IN DE CIRCULAIRE REGIONALE ECONOMIE

**Van Prutsen met een hoofdletter P
tot Versnellen in transitie**

Practorale Rede door Maurijn Odé,
gehouden ter gelegenheid van het vijfjarig bestaan van het
Practoraat Circulaire Regionale Economie, MBO College Lelystad, 18 juni 2024

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Wat is de Circulaire Economie?	6
3. Prutsen met een hoofdletter P	9
4. Onderwijsontwikkeling, challenge-based learning, competenties en skills	10
5. Transitiedenken	15
6. Opschaling van het practoraat als kennishub en als onderwijsontwikkeling	18
Dankbetuiging	19
Biografie	20

1. Inleiding

“Deze rede houd ik omdat we 5 jaar geleden de slogan Samen het leven leren in de Circulaire Regionale Economie hebben bedacht. In deze slogan is een aantal woorden belangrijk, namelijk samen, leven, leren en economie.

We hadden vandaag hier in het gebouw van de Floriade gemakkelijk 600 man kunnen uitnodigen, maar ik heb alleen de leukste mensen uitgenodigd. Het is dan ook meer een soort van reünie. Isra, een van de studenten, zei net tegen me toen we hiernaartoe liepen: ‘weet je nog Maurijn, 5 jaar geleden tijdens de Floriade hadden we hier een plastic studentenhuysje gebouwd en ik heb toen stiekem een van die plastic blokken meegenomen, die staat nu bij ons op school’. Dat soort verhalen vind ik belangrijk voor vandaag.

Ik houd deze rede ook omdat we best veel mijlpalen hebben bereikt. Ook vandaag is een belangrijke mijlpaal omdat we van een soort afronding doorgaan naar een opschaling. We hebben veel resultaten behaald, daar zal ik later wat meer over vertellen. Die resultaten hebben we vooral bereikt dankzij een heel goed projectteam.

Ooit zijn we hier begonnen vanuit de stimulering van het ministerie van Onderwijs om de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt te versterken. Dit betekende dat we samen dingen moesten gaan leren. Het thema Circulariteit vroeg en vraagt om kennisontwikkeling en daarom is er een practoraat opgericht.

In deze rede ga ik het eerst hebben over: Wat is Circulaire Economie nou eigenlijk? En daarna gaan we het hebben over: waarom willen we dit samen doen met de arbeidsmarkt? En we gaan het ook hebben over de impact en over de rol die wij daar als onderwijs in kunnen spelen.

Deze practorale rede heeft als subtitel ‘Van Prutsen met een hoofdletter P tot Versnellen in transitie’. Ik ga jullie zo een film laten zien die in sneltreinvaart laat zien wat er allemaal is gedaan in de afgelopen vijf jaar in het practoraat en de PPS Circulaire Regionale Economie. Let goed op, want bij alle activiteiten, onderwijsontwikkelingen, leerlijnen, samenwerkingen, challenges, kennisevents enzovoort die hierin aan de orde komen, zijn allemaal mensen betrokken. Ik denk dat daar vooral de impact in zit.

Ik ga jullie nu een [film](#) laten zien waarin we proberen antwoord te geven op de vraag: Wat als we met onze inzet in Flevoland de wereld beter kunnen maken? Zo begonnen we onze missie om samen met onderwijs, bedrijfsleven en overheid te werken aan een circulaire, regionale economie. Dat doen we door te Prutsen met een hoofdletter P.

Door samen vraagstukken aan te pakken waarbij het antwoord niet voor de hand ligt. Door studenten buiten het beroepenveld te laten kijken en holistisch zaken te laten benaderen. Door stagebedrijven jaar in jaar uit te bevragen over de vorderingen die ze hebben gemaakt op het gebied van transities. Door alle studenten handvatten te geven zodat ze veranderingen kunnen zien en bewerkstelligen. Door te werken aan een kennishub waarin de regio kan prutsen en ontdekken wat goed is en wat niet, en dit alles samen met opleidingen vanuit een doorlopende leerlijn. Door met de overheid te werken aan het sensibiliseren van de regio, waarbij de R-ladder leidend is en er minder verbruikt gaat worden. Door samen met het hoger onderwijs en een lectoraat te werken aan een circulaire economie, waarbij duurzaamheid en circulariteit op de voorgrond staan. Door samen met bedrijven de koppeling te maken met ICT en de voorliggende transities. Maar vooral ook door gewoon te doen. Iets waar we vanuit het practoraat en de CRE gewoon goed in zijn. Onderzoeken is actie en leren is ontdekken en gebruiken. De afgelopen jaren heeft het practoraat daar heel veel resultaten in gerealiseerd.

Kijk en verwonder je over hoe we studenten hebben laten werken, docenten hebben laten ontwikkelen en bedrijven hebben laten meewerken.

Maar wat als we nu doorzetten? Dan kunnen we vanuit deze basis vraagstukken vanuit het werkveld aan. Met meerdere publieke, private samenwerkingen en vanuit challenge-based onderwijs. Deze samenwerkingen versterken vanuit hospitality, ICT, aviation en urban innovation, met als thema de energie-, voedsel- en grondstoffentransities. Meer studenten laten werken vanuit de circulariteit of de ICT. Meer bedrijven de ruimte bieden te experimenteren binnen het actielab. Meer docenten daar ook bij te betrekken. Meer onderzoek te laten verrichten vanuit het hbo, maar altijd samen met het mbo. En, dus samen het leven leren in de circulaire, digitale, regionale economie in de regio MRA.

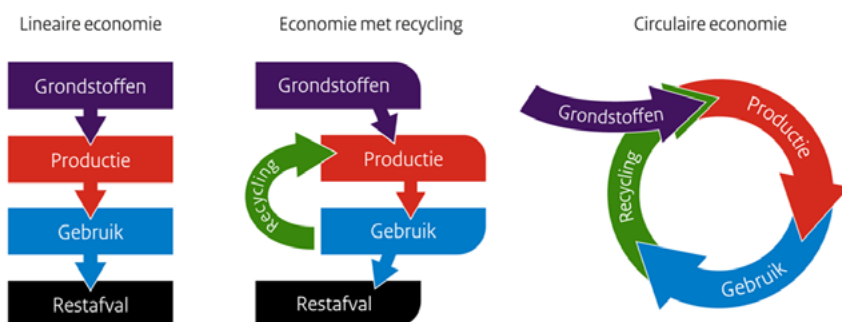
Een aantal cijfers:

- 5 jaar CRE
- 20 Lab4Sustainability-events
- 35 CRE-tours
- 933 keer deed het bedrijfsleven mee aan een activiteit
- 733 keer deden maatschappelijke partners mee
- 30 bedrijven betrokken bij de PPS CRE
- 13 maatschappelijke organisaties betrokken bij de PPS CRE
- 23 onderwijsinstellingen betrokken bij de PPS CRE
- 150 gerealiseerde activiteiten
- 10 onderzoeken waarin de PPS CRE participeerde
- 3119 studenten volgden een CRE-stage
- 400 docenten en medewerkers geprofessionaliseerd en gesensibiliseerd

In het filmpje vertelde André Kuipers hoe het is om als astronaut naar een planeet te kijken. Volgens André komt elke astronaut als klimaatactivist terug. Dat heeft mij echt geïnspireerd.

2. Wat is de Circulaire Economie?

Om te voorkomen dat we daar allemaal anders over denken, wil ik er eerst wat over vertellen.

De Circulaire Economie gaat niet alleen over grondstoffen. Het gaat ook over menselijk gedrag. Het gaat van klimaat naar de R-ladder en terug naar de Sustainable Development Goals; willen we de zeventien doelen, op het gebied van CO2 en minder stikstof, halen, dan moeten we minder maken en minder verbruiken.

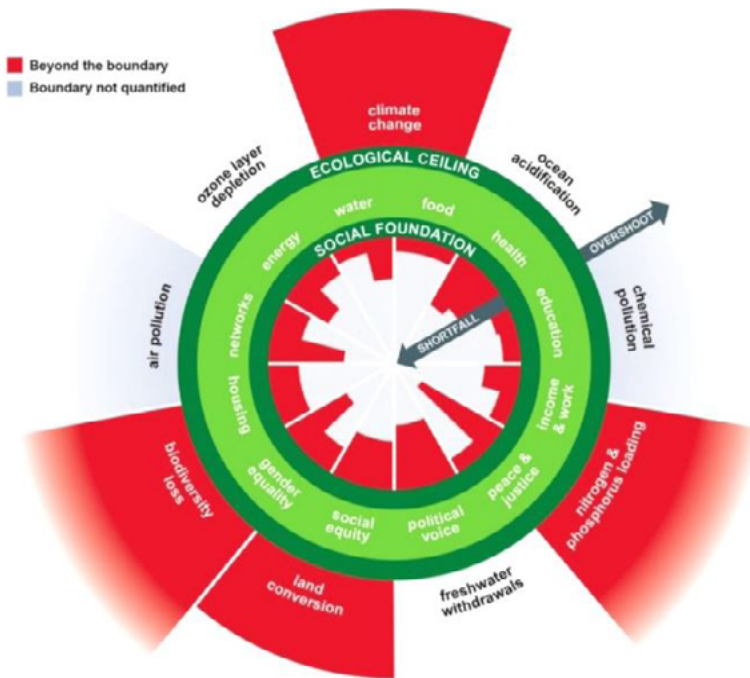
We moeten minder verbruiken en beter gebruiken

Als je kijkt naar de Circulaire Economie in Europa en in het bijzonder in Nederland, is er veel verborgen impact. Het lijkt alsof we in Nederland enorm veel dingen aan het doen zijn en dat zijn we natuurlijk ook, maar we vergeten dat we best veel verborgen impact hebben. Dat komt doordat we bijvoorbeeld veel goedkope arbeid gebruiken uit gebieden rond de evenaar. We importeren gigantisch veel grondstoffen en fossiele brandstoffen. Deze verborgen impact moet ook meegewogen worden. Er is nu al genoeg kleding op de wereld om iedereen de komende decennia te kleden.

Van lineaire economie naar circulaire economie

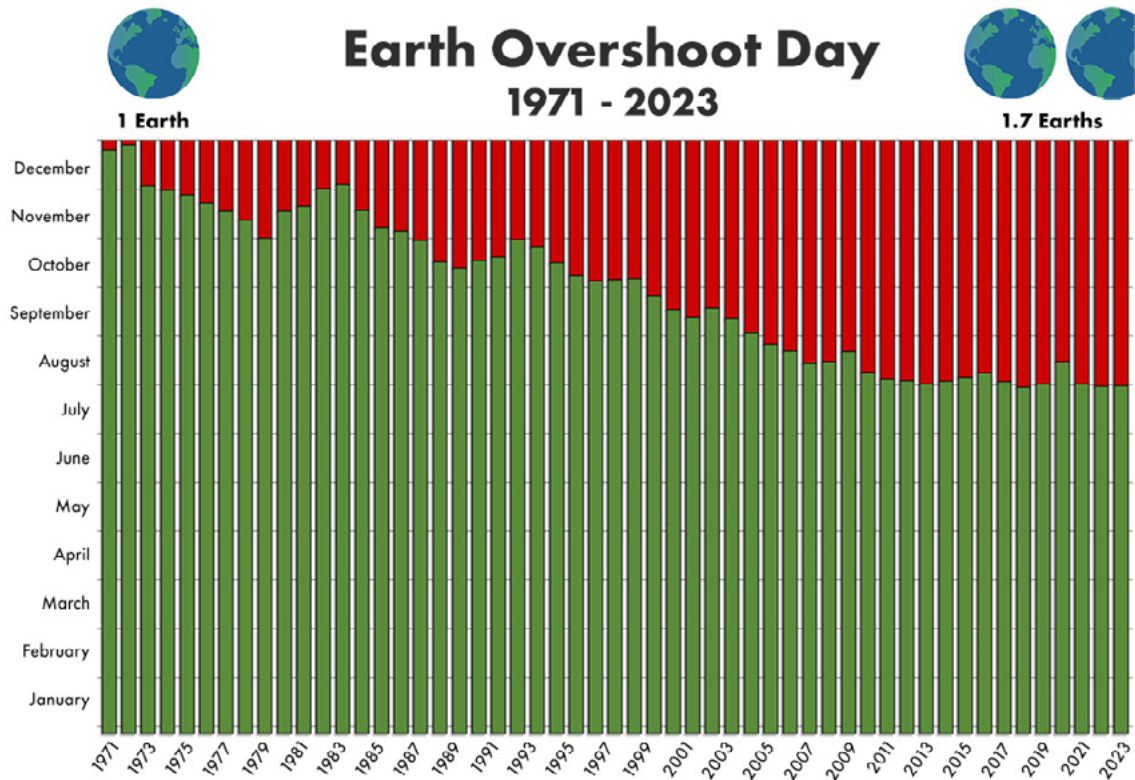
In de week van het economie-onderwijs gaf Kate Raworth, een hoogstaand econoom, een lezing waarin ze stelde dat ons onderwijs, van basisonderwijs tot wetenschappelijk onderwijs, nog steeds de lineaire economie aanhangt. Kate gaf aan dat we rekening moeten houden met minder groei en dat we ons meer moeten richten op een brede welvaart.

We moeten het ecologische plafond bewaken en het sociale fundament behouden. Zij noemt dit de donut-economie.

Als we weten dat we naar die circulaire economie willen, waarbij bedrijven niet langer verbruiken maar gebruiken, dan zijn er drie transities nodig, en wel op het gebied van energie, voedsel en grondstoffen. Voor alle drie geldt dat het gaat om van verbruik naar gebruik te gaan. Daarom moeten onderwijs en bedrijfsleven zich gedegen gaan voorbereiden en werken aan deze transities, waarbij vraagstukken vanuit bedrijven leidend zijn in het proces.

Earth Overshoot Day

Source: National Footprint and Biocapacity Accounts 2023 Edition
data.footprintnetwork.org

In 1970 konden we nog aardig goed uit met één wereld, bijvoorbeeld qua grondstoffengebruik, maar in 2021 allang niet meer. In 2024 zijn in juni al alle grondstoffen opgebruikt.

3. Prutsen met een hoofdletter P

Maar waarom dan dat Prutsen? In het begin van het practoraat hebben we gesproken met Jan Jonker, hoogleraar Circulaire Economie aan de Radboud Universiteit in Nijmegen. Hij was erg enthousiast dat wij dit project zijn gestart. Hij geeft aan dat we – en dan vooral het mbo-onderwijs – gewoon moeten gaan doen. Met vallen en opstaan. Twee stappen vooruit en één stap terug. Veel bedrijven binnen de PPS realiseren zich dat, maar zeker niet iedereen. Jonker geeft ook aan dat onderwijs een keypartner is in deze transitie en niet in de laatste plaats het mbo-onderwijs. Maar waar moeten we dan aan gaan werken de komende tijd?

De transities roepen vraagstukken op over onderwerpen als:

- CSRD
- CO²-uitstoot
- Isolatie
- Logistiek
- Recycling
- Waterstof

Enzovoort

We hebben al veel gedaan:

- We hebben een Sail for the Future georganiseerd met partners als Van Wijnen, de Antea-groep, Gemeente Amsterdam, Rotterdamse Haven enzovoort, waarin deze vraagstukken samen met studenten van verschillende niveaus aan de orde kwamen.
- We hebben een CSRD-conferentie georganiseerd met de provincie (CSRD is een wetgeving voor bedrijven om hun duurzaamheidsresultaten te rapporteren. Dit geldt niet alleen voor grote bedrijven, maar ook voor onderaannemers die met grote bedrijven samenwerken).
- We hebben challenge weeks en hacketons gehouden.

Dit gebeurde altijd samen mét studenten, want zij zijn de toekomst.

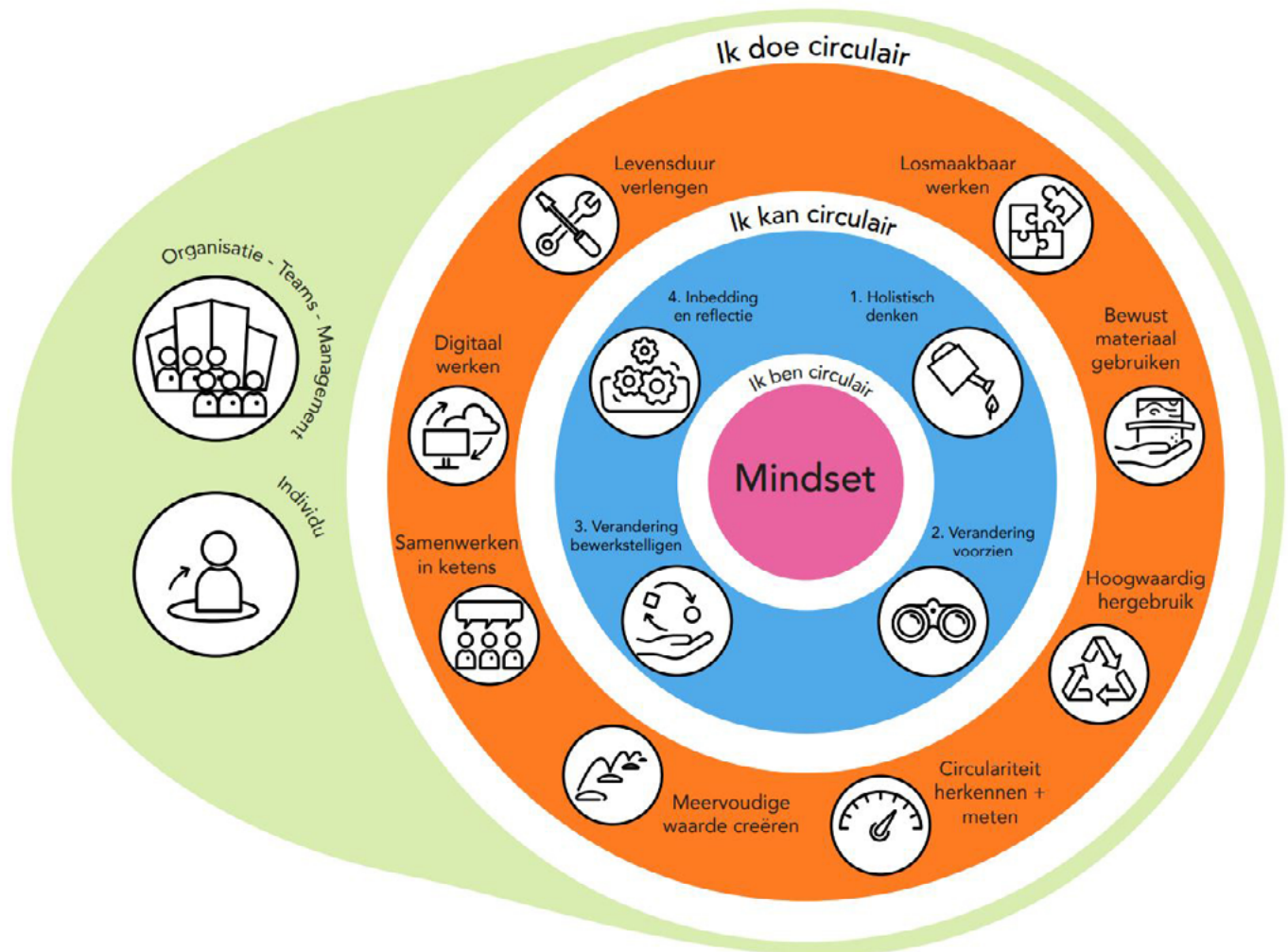
Bedrijven staan voor enorm veel uitdagingen, maar deze worden ook opgepakt. Deze bedrijven zijn zeker niet altijd de duurzaamste – denk bijvoorbeeld aan Shell, dat zich bewust is van de transities waarin het bedrijf zit en volledig overstapt op duurzame energie en weet dat dit een verdienmodel is. Ikea is ook zo'n bedrijf dat bekijkt hoe ze minder kunnen verbruiken en meer kunnen gebruiken. Ook grote bedrijven zien in dat dit geen politieke kwestie is, maar gewoon een voldongen feit.

Vervolgens wil ik het graag met jullie hebben over onderwijsontwikkeling, challenge-based learning, competenties en skills en daarna over transitiedenken vanuit het driftmodel.

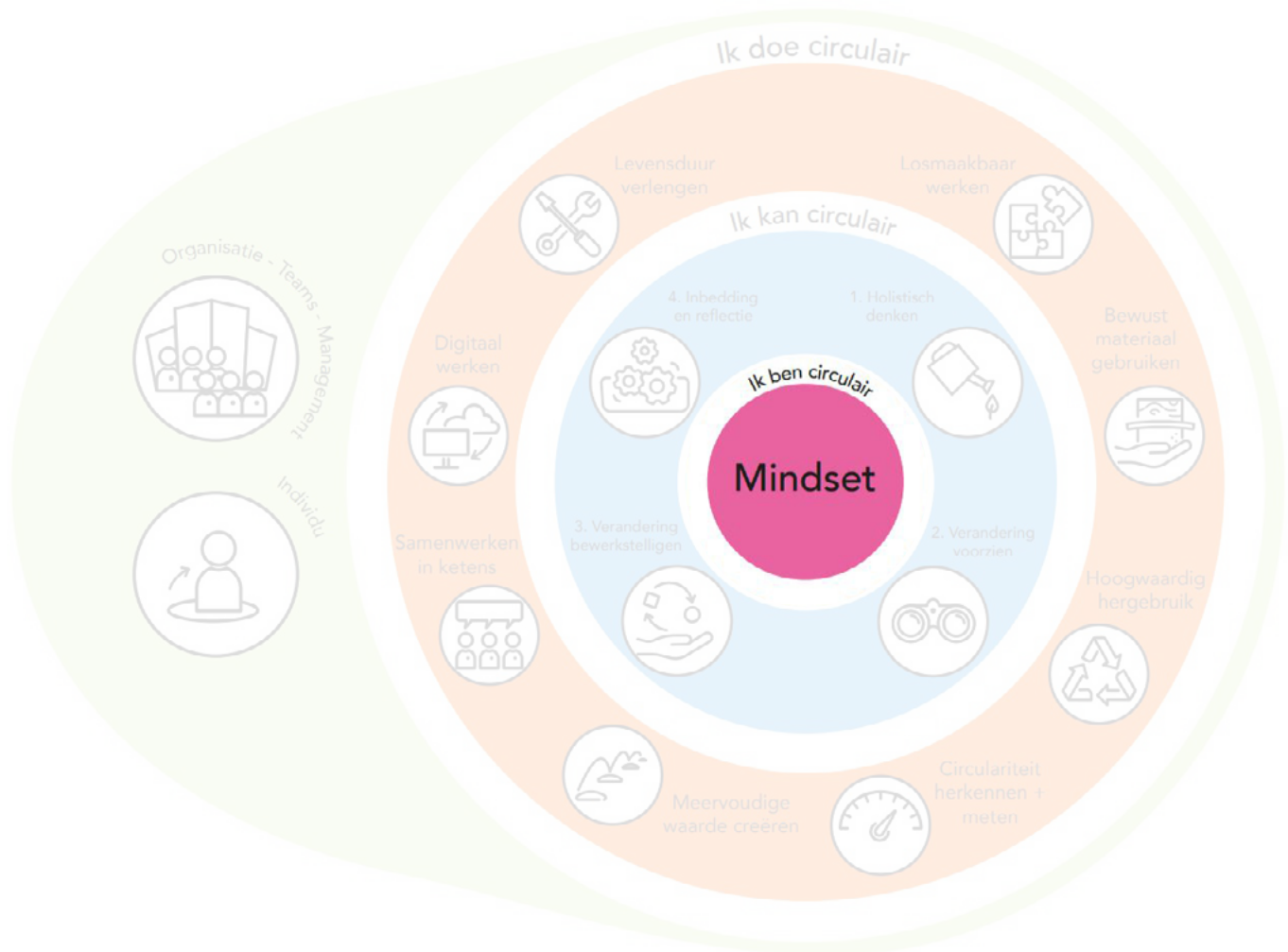
Wat moeten we dan kunnen als je uitgaat van vraagstukken en challenge-based leren?

Vanuit het onderzoek van ons practoraat, samen met het Groene Brein en Leren voor Morgen, en vanuit het principe van The Rounder Sense of Purpose, is het volgende model ontstaan.

Dit model gaat niet alleen uit van het individu (de student) maar ook van de organisatie die moet leren. Het model geeft een kapstok om niet alleen vanuit skills te kijken, maar ook vanuit competenties.

Het model heeft drie ringen, waarbij de eerste ring uitgaat van 'het zijn'. Deze mindset is de basis. Als de noodzaak van het grote vraagstuk Duurzaam Circulair en de Transities niet voorop staat, dan zullen het individu en de organisatie minder gedreven zijn en zal het geleerde minder beklijven.

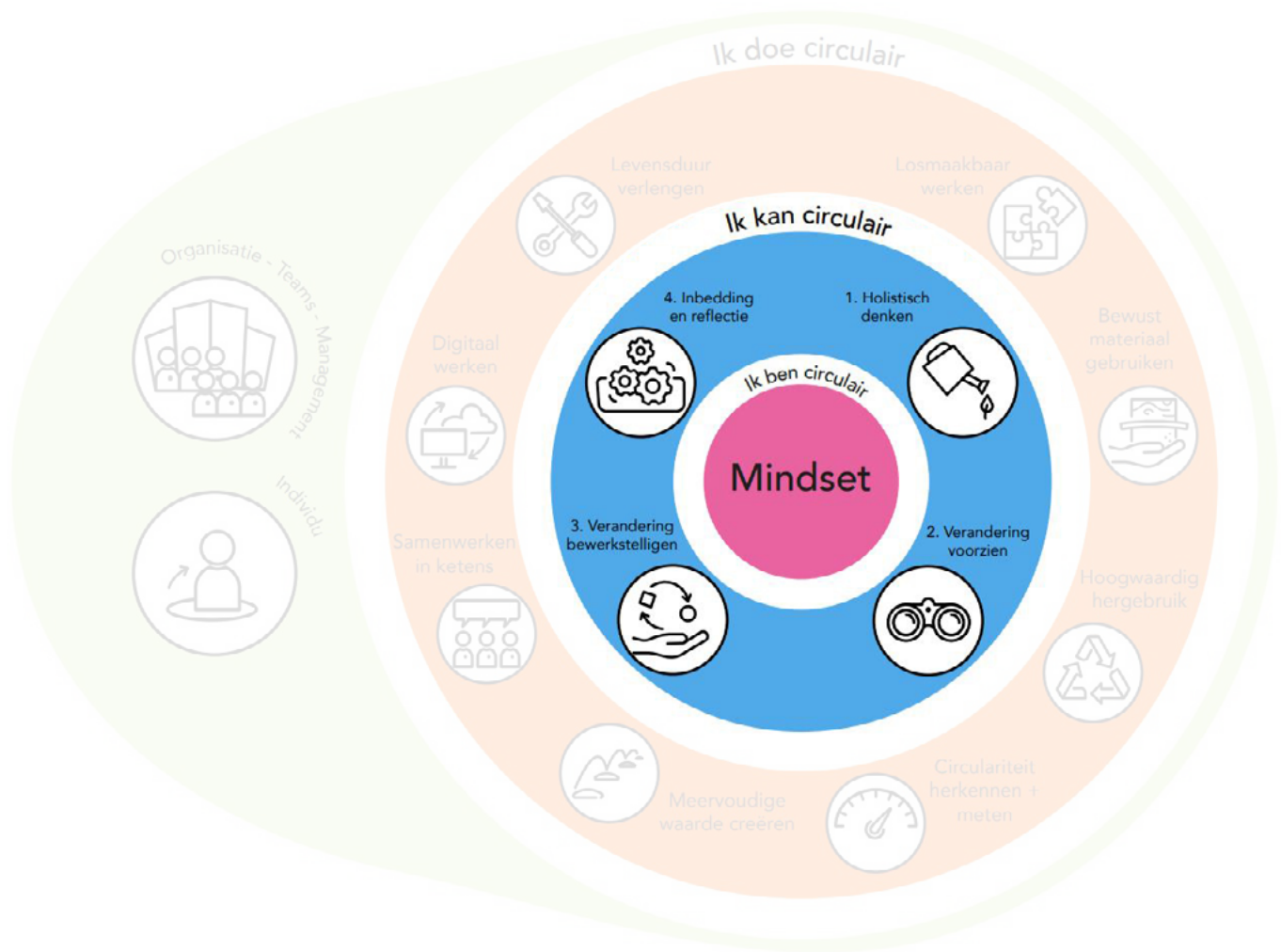

De tweede ring gaat over het kunnen.

Wil je de mindset omarmen, dan komen er andere vaardigheden bij kijken, en blijken gedragsveranderingen van groot belang. Dit komt onder andere naar voren in het onderzoek The Rounder Sense of Purpose.

Hierin staan vier fases van verandering centraal:

1. Holistisch denken (leer de studenten maar ook jezelf om buiten bekende kaders te kijken, omdat dit transities versnelt)
2. Verandering voorzien
3. Verandering bewerkstelligen (aan de slag gaan)
4. Inbedding en reflectie

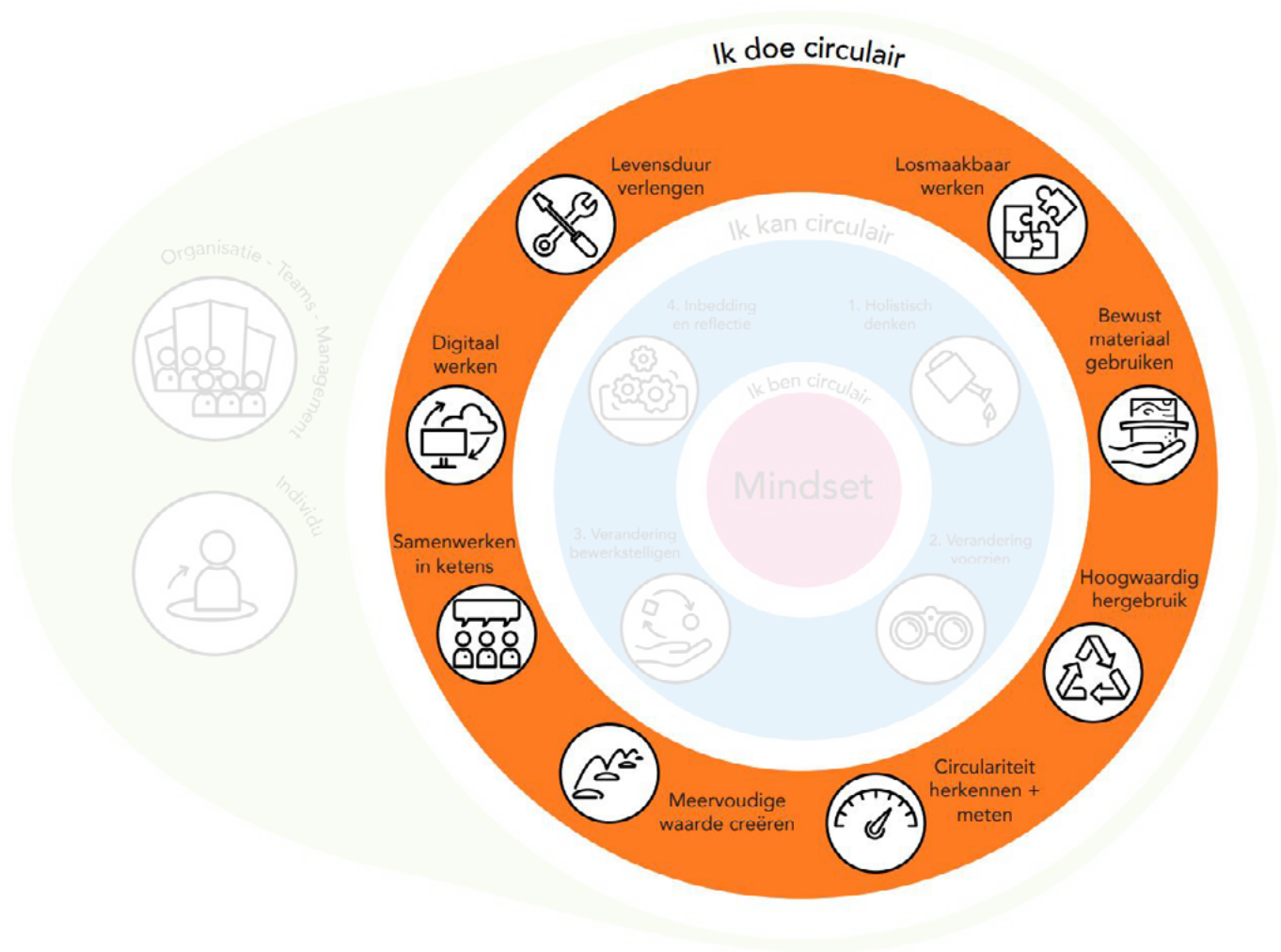
Deze vier fases, maar ook de mindset, moeten in de later genoemde skills altijd meegewogen worden. Het is belangrijk dat we niet alleen leren, maar ook dit meenemen.

De buitenste ring, ring 3, gaat over de 'how skills', die betrekking hebben op circulariteit. Rekening houdend met de andere twee ringen zijn er acht skills ontwikkeld die gaan over circulair, maar deze kunnen ook gelden voor de andere transitie. Denk bijvoorbeeld aan mensen die werken in de installatietechniek of in de zorg zelfs. Daarin zullen deze 'how skills' veelvuldig terugkomen.

Het gaat daarbij om

- Losmaakbaar werken
- Bewust materiaalgebruik
- Volwaardig hergebruik
- Circulariteit herkennen en meten
- Meervoudige waardecreatie
- Samenwerken in ketens
- Digitaal werken
- Levensduur verlengen

Als je bedenkt dat de drie transities, voedsel, grondstoffen en energie, naar circulariteit leiden, dan is het duidelijk dat deze skills voor alle beroepen gelden. Misschien niet allemaal in elk beroep even sterk, maar toch.

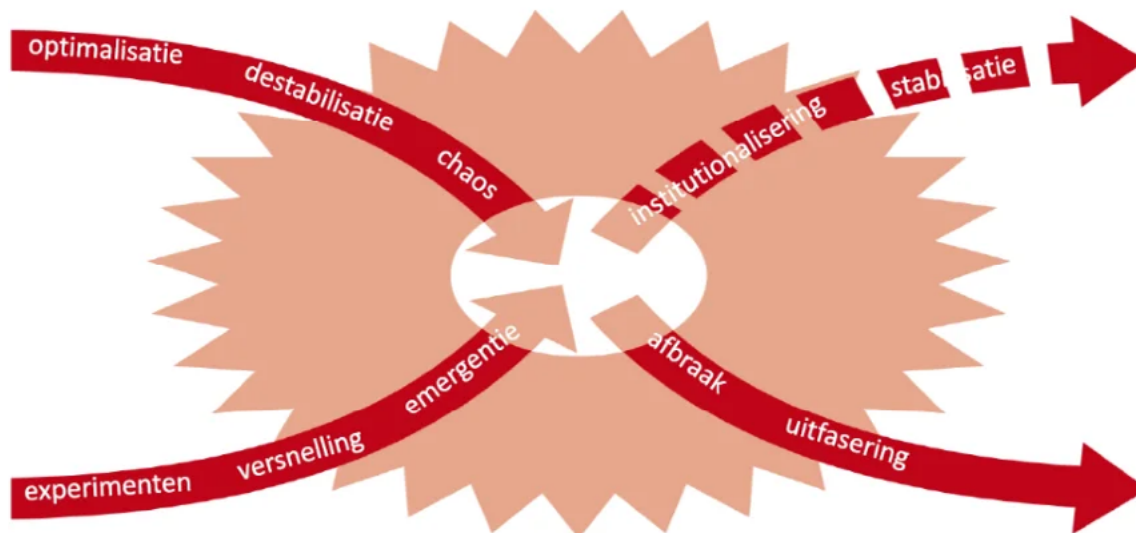
Ik wil graag een kleine sidenote maken. Het is mooi om te zien dat ons model exact aansluit bij de Inner Development Goals (IDG's), die een doorontwikkeling zijn van de SDG's. Dit betreft het menselijk aspect waarin de mindset, het holistisch denken en de voorziene veranderingen gedragen gedachtengoed zijn.

5. Transitiedenken

Van experimenteren naar gedragen visie

Als we er nu vanuit gaan dat challenge-based leren verstandiger is en dat we moeten werken aan transities, dan is het goed om te beseffen dat als we echt impact willen maken, dat we dan als organisatie en als individu moeten veranderen.

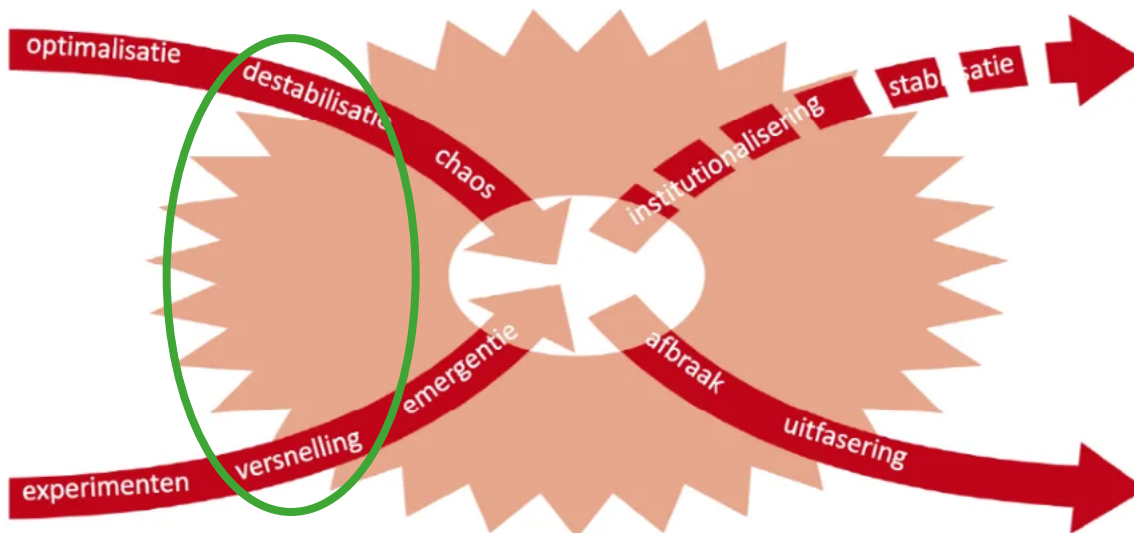
Het driftmodel Transities

Nu we weten dat we moeten samenwerken aan vraagstukken over de transities en dat we met veel verschillende competenties aan de gang moeten gaan, welk proces moet het onderwijs dan doormaken, voordat dit geïnstitutionaliseerd is?

We gaan het hebben over transitiedenken.

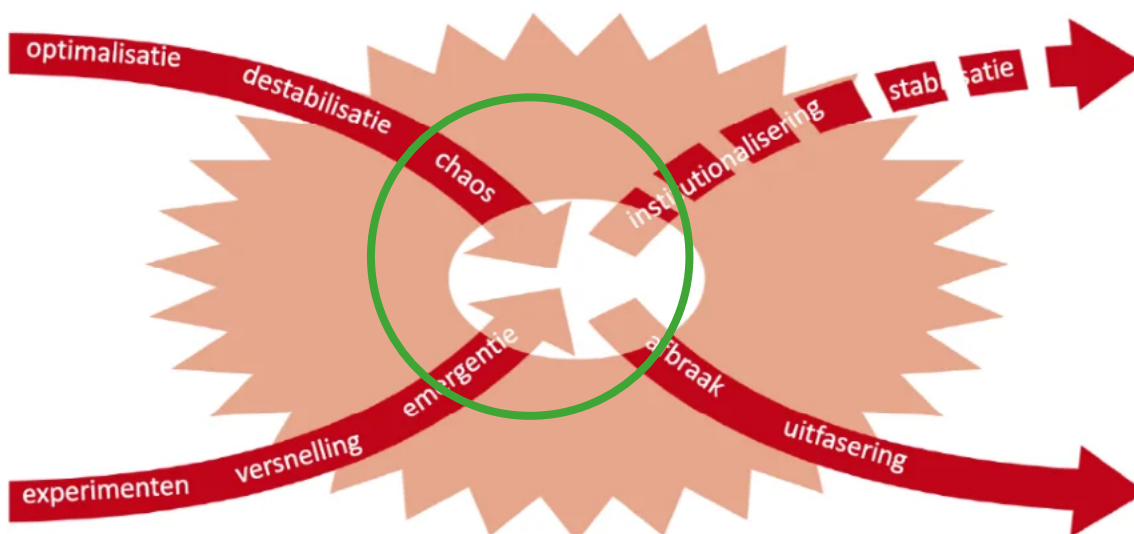
Het practoraat CRE zoals dat er nu is, met de PPS, is een experiment.

Het driftmodel over transitiedenken geeft met een X-curve mooi aan welk proces een organisatie moet doorlopen om van experiment naar mainstream te gaan. Ons practoraat is vijf jaar geleden gestart als experiment. Mooi natuurlijk, maar blijft het bij een experiment?

Versnellen en destabiliseren

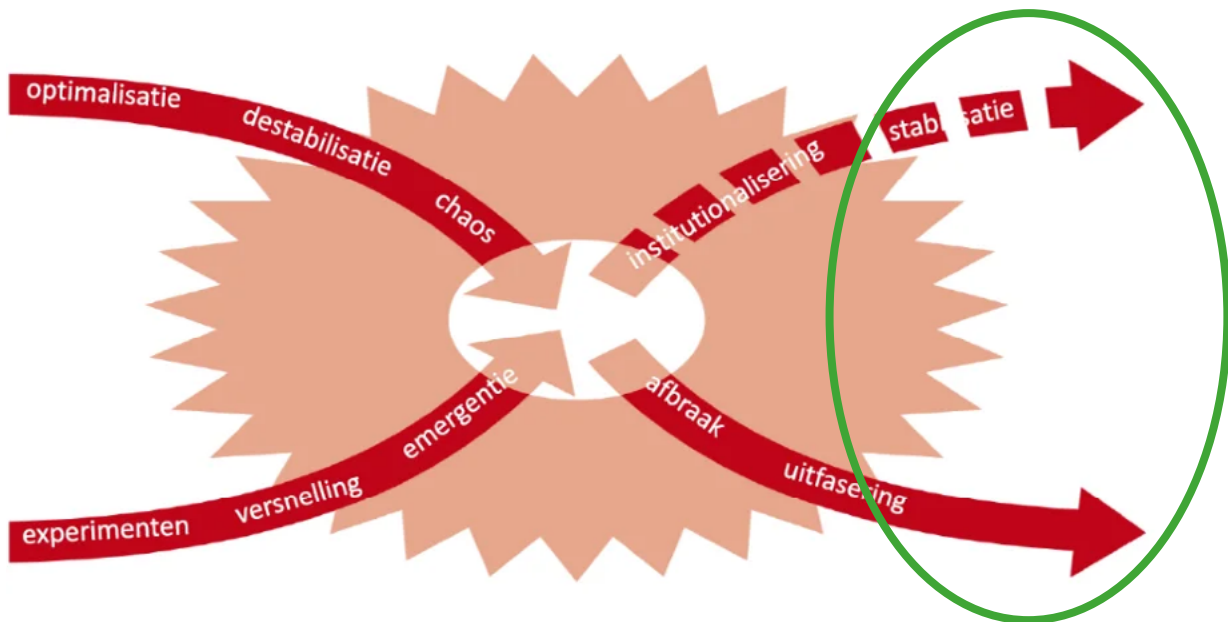
In het driftmodel van het transitiedenken zie je dat als je een experiment wil versnellen, de gevestigde orde in de organisatie wel moet meebewegen. Dat noemen we destabiliseren. Bij ons in het practoraat zien we dat we daar in de afgelopen twee jaar mee te maken hebben gehad. En dat is goed, omdat je anders alleen blijft in datgene wat je doet.

Chaos

Als deze twee groepen, het experiment en de gevestigde orde bij elkaar komen, dan ontstaat er chaos. Wat moeten we daaraan doen? Daarop komen we later terug. Belangrijk is dat je altijd met elkaar in verbinding moet blijven. Geen polarisatie. Als je met elkaar in verbinding blijft en je blijft met elkaar praten, dan kom je uiteindelijk tot die laatste fase, van chaos naar stabiel en leren loslaten.

Van chaos naar stabiel en leren loslaten

Ons practoraat en de PPS zit nu in de fase voor de laatste stap. Om impact te maken zullen we vanuit de vraagstukken uit het bedrijfsleven moeten blijven werken, maar dan meer in teams en binnen het onderwijs. Er zullen dingen losgelaten moeten worden en veel moet worden omarmd.

6. Opschaling van het practoraat als kennishub en als onderwijsontwikkeling

Zoals ook de stichting Practoraten al aangeeft is het belangrijk om vanuit het mbo aansluiting te vinden door middel van actieonderzoek in de beroepspraktijk. Hoe mooi zou het zijn als docenten, ondersteund door het practoraat, onderzoek kunnen gebruiken in de lessen? Hoe mooi zou het zijn als studenten leren onderzoek te doen vanuit hun pragmatische inslag? Dit is iets wat we de afgelopen jaren als experiment in Lelystad hebben gedraaid. Maar nu verder!

Bedankt voor het luisteren. ”

Dankbetuiging

Zonder een superteam hadden we deze mooie resultaten niet gehaald.

Draagvlak binnen de organisatie kost tijd! Zonder deze toppers hadden we dat nooit kunnen bereiken.

Ik ga helaas niet iedereen kunnen benoemen die de afgelopen jaren van het practoraat een succes hebben gemaakt.

Dat zou simpelweg gewoon te lang duren.

Maar ik wil toch graag de volgende personen noemen in willekeurige volgorde:

Joost van Blanken

Chayenne De Witte

Jakob Stolk

Sander Borsje

Fleur Broer

Karin de Groen

Britt Molenkamp

Martine Kamps

Biografie

In 1996 studeerde Maurijn Odé af aan de HBO-opleiding Recreatie en Toerisme in Amersfoort.

Maurijn is momenteel als projectleider en practor Circulaire Regionale Economie verbonden aan het ROC Amsterdam Flevoland, locatie MBO College Lelystad.

Als projectleider Circulaire Economie vervult hij een sleutelrol in de ontwikkeling en evaluatie van projecten binnen de Circulaire Regionale Economie (CRE). In deze positie is Maurijn verantwoordelijk voor het leiden van projectteams, het opstellen van heldere projectplannen en het bewaken van de budgetten. Daarnaast is hij als practor de verbinder tussen het onderwijs, overheid en het bedrijfsleven waarbij challenge-based leren de basis is voor de voorliggende transitie.

Maurijn is zijn hele leven al actief in de zeilwereld, zowel in zijn professionele carrière als in zijn vrije tijd.

Van 2006-2007 was Maurijn Algemeen Directeur van Enjoy Sailing, waar hij zich bezighield met de verkoop van schepen en verantwoordelijk was voor de marketingstrategie, dagelijkse bedrijfsvoering, presentatie op beurzen, het optimaliseren van de website en het opzetten van een zeilschool. Van 1999 tot 2005 was Maurijn eigenaar van Flevo Sailing en actief in de begeleiding en opleiding van personeel, het opzetten van de website en de optimalisatie daarvan, dagelijkse bedrijfsvoering, marketing en beurzen.

Voor Maurijn zijn de volgende motto's belangrijk: Count your blessings en Denk in oplossingen. Zijn absolute passie is zeilen; andere hobby's zijn koken en het presenteren van eten, en wijn uit het Rhônedal.

Maurijn is als vrijwilliger actief voor de Koninklijke Nederlandse Redding Maatschappij (KNRM).

